

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ НЕРІДНОЇ МОВИ В ПОЛІКУЛЬТУРНИХ ГРУПАХ СТУДЕНТІВ

УДК: 159.923: 378

Шаркова Світлана Федорівна

Кандидат психологічних наук, доцент кафедри перекладу та іноземних мов Національної металургійної академії України, м. Дніпро (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0413-6960>

Анотація. У статті аналізується питання ефективності засвоєння іноземної мови в умовах полікультурного навчання. Вперше багатокультурна за складом група розглядається в якості моделі реального мовного середовища. Встановлено доцільність впровадження різних видів пізнавальної та розвивальної діяльності, що допомагають суб'єктам навчання зрозуміти особливості різних культур. Автором запропонована програма розвитку полікультурної компетенції особистості в ході оволодіння навиками іноземної мови. Описано характер впливу розроблених методичних прийомів на покращення засвоєння іноземної мови. Зокрема за результатами цільових спостережень та анкетування виявлені зміни у рівні зацікавленості студентів до вивчення даної навчальної дисципліни. Заняття, організовані в рамках формувального експерименту, виявились більш ефективними. Звертається увага на певні відмінності між представниками різних країн.

Ключові слова: навчання іноземній мові, полікультурна група студентів, мовні навички, міжкультурна компетенція, психосоціальний розвиток, рівень задоволеності заняттями з іноземної мови.

Постановка проблеми дослідження. В умовах постійної модернізації змісту мовної освіти наразі великий акцент робиться на соціокультурному контексті. З огляду на те, що володіння іноземною мовою сприяє певній мірі розширенню міжнародних зв'язків нашої держави та її входженню до світового співтовариства, педагогами впроваджуються нова-

торські ініціативи щодо зміцнення взаєморозуміння та введення міжкультурної поведінки у процес навчання як у самих навчальних закладах, так і за їх межами. За останній час були розроблені та оновлені різні педагогічні інструменти й ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні ідеї полікультурності знайшли

© Шаркова С. Ф.

своє відображення в цілій низці урядових документів [2]. Варто також зазначити, що вітчизняні дослідження різноманітних аспектів полікультурної освіти більше представлені у педагогіці, ніж психології.

Щодо оновлення та переосмислення стратегії та методології навчання іноземної мови з огляду на культурологічний підхід світовими фахівцями [6;7;8], висвітлення цього питання проходить головним чином у рамках шкільної освіти. Це зумовлено наявністю різноманітного матеріалу, розробленого в країнах ЄС та Північної Америки, для яких не було настільки популярним викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах, хоча тенденції сьогодення помітно змінюються.

Наведемо приклад досвіду європейських фахівців [7], які наголосили про необхідність переходу до нової ери у викладанні іноземної мови, з метою чого, по суті, була розроблена програма Eigorian, спрямована на прищеплення міжкультурного взаєморозуміння у дітей шкільного віку. Розробниками даної програми підкреслюється необхідність розвитку комунікативної компетенції у школярів в процесі ознайомлення їх із особливостями привітання в різних країнах та культурах, сімейними традиціями, святкуванням великих релігійних свят, цікавими фактами про різні міста, популярні телепрограми, способи відпочинку та ін. Для втілення поставлених завдань були задіяні не тільки викладачі іноземної, але й рідної мови, географії, історії тощо для за-

безпечення міждисциплінарного зв'язку, що вважається вкрай необхідним у рамках зазначеного проекту. Тож, наряду з ознайомленням зі структурою іноземної мови, яка вивчається, школярі досліджують схожість та відмінність між мовою, культурою, людьми та суспільством своєї країни з іншими, що, на думку педагогів, має сприяти усвідомленню та становленню суб'єктів навчання як «громадян світу».

Безумовно урахування полікультурних аспектів у процесі викладання іноземної мови розглядається нами необхідним і на вищому етапі інституціонального навчання. Врахування феномену багатокультурності при розробці навчальних програм для вузів сприятиме збагаченню та перетворенню процесу вивчення даної дисципліни таким чином, що це допоможе сформувати повноцінні мотиви навчання, які виступатимуть рушійними силами при досягненні студентами цілей та подоланні певних перешкод. У даному випадку ми кажемо про функціонування іноземної мови як засобу, інструменту, що відкриває юнакам шляхи до пізнання навколишнього світу.

Задля уникання негативних моментів і стресу педагогами [3;10;11] досить тривалий час обговорюється: якій іноземній мові треба навчати; які навички слід сформувати, щоб люди могли співпрацювати з представниками різних культур. Зазначається, що вивчення іноземної мови може бути доволі складним процесом для багатьох людей. Було помічено,

© Шаркова С. Ф.

що зокрема відчуття тривоги може стати на заваді продовженню навчання іноземної мови.

У рамках одного з американських вузів у відібраних полікультурних групах психологи [9] вирішили дослідити взаємозв'язок між особливостями культури (зокрема таких характеристик, як колективізм, індивідуалізм) та рівнем тривожності під час спілкування іноземною мовою; а також різне сприйняття факторів, які впливають на успішне вивчення іноземної мови, в залежності від країни походження студентів.

Цікавим виявився той факт, що у представників азіатських країн був виявлений найвищий рівень тривожності в ході спілкування іноземною мовою. Було також виявлено, що чим більше зусиль докладається студентами та чим більше вони акцентують свою увагу на цьому, тим вище їх рівень тривожності під час спілкування нерідною мовою.

Звісно вплив різних факторів культури є набагато різноманітнішим, проте виявлені особливості, на думку дослідників, не можна ігнорувати в процесі розробки моделей мотивації студентів, хоча слід пам'ятати, що одна модель не може використовуватись для всіх випадків.

Педагоги підкреслюють, що питання про вплив культури на процес вивчення іноземної мови залишається відкритим. Обмежена кількість матеріалу в сучасних підручниках, присвячена темі особливостей прояву та традицій різноманітних культур, спонукає сучас-

них фахівців на розробку нових ідей та комплексних програм, які допоможуть студентам на ряду з розширенням свого світогляду також набути навички крос-культурного спілкування.

В рамках нашого дисертаційного дослідження [5] була розроблена комплексна програма розвитку міжкультурної компетенції в процесі оволодіння навиками іноземної мови у ВНЗ для студентів нефілологічного напрямку.

Метою даної статті є ознайомлення з даним науковим дослідженням психологічних особливостей організації навчання іноземної мови в полікультурних групах студентів і представлення результатів опитування учасників експериментального навчання з наданням ними оцінки рівня своєї задоволеності заняттями, аналізом ефективності запропонованих завдань для покращення своїх власних навичок та вмінь розмовляти іноземною мовою, слухати, працювати в команді тощо.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Фахівцями підкреслюється, що навчання іноземної мови у навчальних закладах має бути спрямованим на:

розвиток комунікативної культури та соціокультурної освіченості суб'єктів навчання, що дозволяє їм бути рівноправними партнерами міжкультурного спілкування іноземною мовою в побутовій, культурній та навчально-професійній сферах;

навчання етики дискусійного спілку-

вання іноземною мовою при обговоренні культури, стилів і способу життя людей;

розвиток загальнонавчальних умінь збирати, систематизувати й узагальнювати культурознавчу й іншу інформацію, що представляє інтерес для тих, хто навчається;

ознайомлення суб'єктів учіння з технологіями самоконтролю та самооцінки рівня володіння мовою;

розвиток умінь представляти рідну країну і культуру, способу життя людей у процесі іншомовного культурного спілкування;

використання іноземної мови у професійно-орієнтованій освіті [1;2].

На базі Національної металургійної академії України в якості доповнення традиційної програми з викладання іноземних мов у ВНЗ для студентів нефілологічного напрямку була запропонована програма розвитку міжкультурної компетенції особистості [5], яка передбачала виконання спеціально розроблених вправ протягом 15 хвилин на кожному занятті.

Дана програма включала в себе три етапи:

загальне збагачення світогляду та ознайомлення з особливостями різних культур світу, в ході чого накопичується інформація про різні культури, вдосконалюються способи надходження, переробки та використання знань, яке виражається у прогресивних змінах інтелекту, що забезпечують багатство знарядь пізнання людиною дійсності;

формування емоційно-ціннісного ставлення, що передбачає збагачення афективної

сфери індивідів за рахунок зростання діапазону та якості емоцій і почуттів; формування нової системи потреб, інтересів, переконань, що виступають мотивами поведінки, на ряду з удосконаленням структури самосвідомості;

практичне опрацювання, елементами якого є не просто розширення сфери соціальних взаємин, а збагачення та вдосконалення навичок спілкування через накопичення комунікативних засобів і досвіду.

Відповідно до гіпотези наукового дослідження було доведено, що ефективність навчання нерідної мови зростає за умов створення моделі реального мовного середовища в полікультурних групах студентів у ході виконання ними різних видів пізнавальної та розвивальної діяльності, пов'язаних із дослідженням проблеми розбіжностей між культурами різних країн, що сприяє психічному розвитку молодій людині з одночасним урахуванням його закономірностей.

Слід зазначити, що в експериментальних групах була запропонована низка вправ, розрахована на 16-20 занять, які проводилися протягом півроку. В рамках розробленої комплексної програми розвитку полікультурної компетенції особистості студентів залучали до підготовки презентацій, присвячених історії своєї країни, архітектурним пам'яткам, цікавим фактам, пов'язаних зі святкуванням певних дат тощо. Додатково пропонувалось включення елементів образотворчого мистецтва (прослуховування уривків музичних тво-

рів, обговорення малюнків) з метою збагачення афективної сфери індивідів за рахунок зростання діапазону та якості емоцій і почуттів. Студенти знайомились із дизайном банкнот у різних державах; обговорювали особливості образного зображення слів у різних мовах (що стосувалось не тільки ієрогліфів, але й мови жестів); аналізували прислів'я та приказки різних країн світу. Окремо обговорювались психологічні ознаки культури, до яких належать риси характеру, особливості темпераменту, специфічні ознаки поведінки, що виявляються в міжособистісній взаємодії представників різних культур, у їх ставленні до світу, праці, простору, в якому вони мешкають, до особливостей сприйняття часу та ін.

На завершальному етапі проходження курсу в ході виконання рольових ігор суб'єктів учіння залучали до вирішення вигаданих проблемних ситуацій, таких як: визначити особливості організації розважальної програми для іноземного гостя; правила ведення переговорів у міжнародній компанії тощо. При цьому необхідними умовами поставали побудова діалогу, розвиток здібностей слухати опонента та відстоювати протилежну точку зору.

Таким чином, завданням даного дослідження поставало перетворення процесу засвоєння іноземної мови у багатокультурних за складом групах на процес, в якому важливе значення відводиться пізнанню навколишнього світу, а іноземна мова виступає лише умо-

вою участі в цьому цікавому для суб'єктів учіння процесі світопізнання. У свою чергу, полікультурний склад навчальних груп студентів пропонується розглядати в якості моделі реального мовного середовища, що доповнюється низкою різних видів пізнавальної та розвивальної діяльності, які організуються викладачем у дискусіях, рольових іграх, в ході виконання вправ, пов'язаних із дослідженням проблеми розбіжностей між культурами різних країн.

Для проведення емпіричного дослідження було залучено репрезентативні групи студентів, до складу яких входили не тільки громадяни України, а й представники країн, які умовно можна розподілити на наступні групи: (1) країни центральної Африки (Ангола, Кенія, Конго, Нігерія); (2) країни, що входили до складу Радянського Союзу (Азербайджан, Вірменія, Туркменістан, Узбекистан); (3) країни Близького Сходу (Алжир, Єгипет, Іран, Йорданія, Марокко, Туніс); (4) Китайська Народна Республіка.

Емпіричну вибірку склали 151 студент першого, другого та п'ятого курсів факультетів: електрометалургії, матеріалознавства, комп'ютерних систем, енергетики та автоматизації, механічного, економічного, гуманітарного. Група, що брала участь у констатувальному експерименті (контрольна) складалась із 72 осіб, серед яких 22 були представниками інших держав. У свою чергу, у формуальному експерименті взяли участь 79 осіб, серед

яких 17 були студентами-іноземцями, що становило собою репрезентативну вибірку юнаків та дівчат 17-24 років із різним рівнем володіння іноземною (англійською) мовою, різною мотивацією щодо оволодіння іноземною мовою, а також неоднаковим рівнем загального психічного розвитку. Це допомагало контролювати зовнішні змінні, які могли вплинути на результати дослідження на етапі констатувального та формувального експериментів.

Порівняльний аналіз даних, отриманих у ході експериментального навчання, виявив статистично значущу різницю в ефективності засвоєння іноземної мови за різних умов організації навчальної діяльності.

Результати спостережень за ходом занять, аналіз відвідування та успішності студентів, а також анкетування наприкінці зазначеного курсу в КГ (контрольних групах) виявили помірний рівень зацікавленості студентів до вивчення іноземної мови. У свою чергу, для значної частини студентів-іноземців КГ різко впали показники відвідування занять із даної дисципліни.

Основна маса досліджуваних (приблизно 55% студентів КГ) зазначила, що хотіла б більше розмовляти англійською мовою. Майже 42% від загальної кількості вважала, що вони мало розмовляють англійською. І лише на думку 3% (2 студентів), вони стали розмовляти англійською мовою частіше.

Серед улюблених вправ або тих, що допомогли покращити знання іноземної мови,

студенти згадали переклад текстів, спілкування з носіями мови, написання диктантів, складання листів, резюме, прослуховування пісень та перегляд відео. У двох випадках були згадані граматичні вправи та вивчення діалогів.

Завершення студентами фрази «Коли треба розмовляти англійською мовою, я ...» в більшості випадків мала однаковий зміст. Наприклад: «багато думаю», «намагаюсь згадати всі знайомі слова», «відчуваю розгубленість», «не дуже можу, а інколи й не хочу це робити». Зрештою, певна категорія студентів намагається «показати свої знання в найкращому вигляді» або «якнайкраще сформулювати свою думку». Також маленька частка зазначає, що «починає висловлюватись жестами» або «знаходить переклад за допомогою Google».

При цьому, доволі помітною стає тенденція сконцентрованості на граматиці, а не задачі пояснити думку. Таким чином, пріоритетність та навіть відчуття певного тиску теоретичних знань над практичною реалізацією студентами свого мовлення стає очевидним.

Тим часом за результатами підсумкового тесту з англійської мови відбувся доволі стриманий прогрес студентів у поліпшенні своїх знань із даної навчальної дисципліни. Так, наприклад, середній бал групи на початку експериментального дослідження складав 12,77, що наприкінці навчального процесу становило 13,06.

Результати спостережень за ходом за-

нять, а також анкетування студентів ЕГ (експериментальних груп) допомогли виявити помітні зміни у ставленні до прослуханого курсу з іноземної мови. Студенти проявляли зацікавленість у навчальній дисципліні, налаштування виконувати завдання як в рамках, так і поза межами занять. Рівень зрозумілості навчального матеріалу студенти ЕГ оцінили значно вище, ніж студенти КГ.

В ЕГ за підрахунками середньоарифметичних показників оцінки за «покращення своїх навичок та вмінь розмовляти» склали

тивності організації навчання в рамках констатувального (контрольна група) і формувального (експериментальна група) експериментів у таблиці 1 наводимо усереднені бали щодо вищезазначених категорій. За цими показниками виявлені певні розбіжності між вибірками, статистична оцінка значущості яких вимірювалась за t-критерієм Стьюдента.

Як і в КГ майже 55% студентів вказали, що хотіли б більше розмовляти англійською мовою. 36,7% вважають, що вони стали частіше нею розмовляти, а 8,87% – навпаки.

Таблиця 1.

Порівняльний аналіз розбіжності усереднених даних оцінок, виставлених студентами за розвиток власних навичок та вмінь після навчання за експериментальною програмою

Навички та вміння	ЕГ	КГ	Критерій Стьюдента, t	Рівень значущості розбіжностей, p	
				p≤0.05	p≤0.01
Розмовляти (англійською мовою)	8,22	7,13	2,8	1,97	2,61
Слухати	8,11	7,63	1,2	Зона незначущості	
Краще засвоювати матеріал	8,24	7,24	2,9	Зона значущості	
Працювати в команді	8,42	6,91	4	Зона значущості	

Примітки: ЕГ – експериментальна група; КГ – контрольна група

8,22 (за 12-бальною шкалою); «слухати» – 8,11; «краще засвоювати матеріал» – 8,24; «працювати в команді» – 8,42.

В той час як в рамках КГ найвищу оцінку отримали навички та вміння «слухати», а найнижчі – «працювати в команді», для ЕГ притаманними стали протилежні тенденції. Для полегшення порівняльного аналізу ефек-

Серед улюблених вправ та тих, що допомогли їм покращити свої знання з іноземної мови, студенти позначили дискусії в групах («обговорення різних тем»), переклад текстів, проведення презентацій, різноманітні ігри, прослуховування музичних уривків, пісень, робота з прислів'ями, вивчення слів.

Серед бажаних змін та рекомендацій,

© Шаркова С. Ф.

які надавались студентами, вказувалось збільшення кількості занять. У поодиноких випадках студенти пропонували надавати менше граматичних вправ та жалілися на нестачу підручників.

Доволі схожими з КГ виявились варіанти, вказані студентами щодо їх використання знань із іноземної мови, яку вони вивчають, у свій вільний час. Серед найбільш популярних виявились Інтернет ресурси, перегляд фільмів / відео та прослуховування пісень. У якості додаткових варіантів зазначались комп'ютерні ігри та відвідання додаткових курсів із вивчення іноземної мови. Найменш популярним для студентів постає читання книжок і журналів. Проте на відміну від контрольної групи троє студентів (двоє іноземців) обрали варіант читання газет. Можливо це пояснюється певною наявністю та доступністю друкованої преси саме для цієї групи студентів.

Для завершення фрази «Коли треба розмовляти англійською мовою ...» в більшості випадків студенти писали «я розмовляю», «намагаюсь якомога краще сформулювати думку», «застосовую максимум знань», «повинен трохи подумати, замислитись, про що буду говорити». Загальне налаштування студентів на побудову діалогу було притаманним для їх відповідей, проте залишались і ті, хто відчував розгубленість. Зрештою, яскраво помітною для студентів ЕГ є зацікавленість у практичному (а не теоретичному) аспекті мовлення. Відповідною тенденцією була сконцен-

тованість на змісті повідомлення, потім – на його оформленні.

Результати підсумкового тесту з англійської мови вказали на певний повільний прогрес, досягнутий учасниками експериментального навчання. Проте встановлено статистично значущу різницю в кількості балів, набраних за граматичним тестом в перед-експериментальний та після-експериментальний періоди. Зокрема середньоарифметичний бал із граматичного тесту на перед-експериментальному етапі складав 12,26, на після-експериментальному – 15,76, що за підрахунками t-критерія Стьюдента дорівнювало 2,8 та знаходилось у зоні значущості. Розподілення балів за оцінками *відмінно*, *добре*, *задовільно*, *незадовільно* виявило наступні зміни. Кількість студентів, яким відповідав найліпший рівень виконання тесту, зростає з 5% до 9%. Така ж кількість (у 9%) відповідала тим, хто *незадовільно* виконав запропонований тест, який до цього найгірше виконувався у 24% випадків. Оцінка *добре* за підсумковими даними відповідала 35,4% студентів (у порівнянні з 29% у перед-експериментальний період). *Задовільний* рівень виконання завдань був притаманним для 46,6% (порівняно з 42% на початку навчального курсу).

Висновки. В умовах відсутності так званого «первинного мовного оточення» ефективне навчання іноземній мові значно ускладнюється, в той час як проблема додатково підсилюється недостатнім рівнем розвитку моти-

вації до вивчення іноземної мови у студентів ВНЗ, зокрема представників інших держав. Перевагами запропонованого підходу є те, що багатокультурна за складом група розглядається як та, що має ефект так званого «мовного середовища», наближеного до умов реального спілкування та діяльності.

Додатково слід зауважити, що були виявлені цікаві закономірності під час проведення пілотажного дослідження. Результати впровадження розробленої програми в групі, яка складалася лише зі студентів-українців, не зазнали статистично значущих змін, хоча спостерігався певний прогрес. Зокрема, результати дослідження не виявили суттєвих покращень за тестами в групах, до складу яких входили окрім громадян України представники Росії. Проте в групах, до складу яких входили тільки українці, але регулярно запрошувались представники інших держав із різних факультетів та вузів, відбувались помітні зміни за низкою показників.

Це дає підстави стверджувати, що важливою умовою постає формування полікультурної групи із залученням не просто представників різних країн та культур, а тих студентів, у яких рідні мови різняться. За цих умов цікаву інформацію суб'єкти навчання надають або отримують саме іноземною мовою, яку вивчають, із конструюванням відповідного мовленнєвого середовища.

Доволі важливим при цьому є чітка організація заняття та оптимальне розподілення

часу. Виконанню розроблених вправ та обговоренню тем, зазначених у авторській програмі, рекомендовано присвятити не більше 15-20 хвилин на кожному занятті. Низкою педагогів [4;6;11] підкреслюється, що це є оптимальним часом для зміни діяльності. В разі перенасичення заняття заданою тематикою студенти втрачають зацікавленість, починають відволікатись, переходять на обговорення інших тем, перестають обговорювати питання в рамках запропонованих викладачем задач. Як наслідок, матеріал, що запроваджується в рамках даної дисципліни, суб'єкти навчання оцінюють як незрозумілий та некорисний.

В цілому ж, за результатами формувального експерименту розроблені методичні прийоми навчання іноземної мови, представлені у формі цікавих для юнаків видів діяльності, дискусій, рольових ігор тощо, сприяли більш повному розкриттю потенційних можливостей кожного студента. Крім того зверталась особлива увага на принципи конструювання навчального змісту з опорою на логіку експериментально-генетичного методу, що передбачає поєднання в єдиний органічний вузол вікових особливостей студента і процесу його навчання. З урахуванням всіх цих вимог вивчення іноземної мови було результатом активного розумового пошуку студентів і не обмежувалося лише роботою під час занять. Велика кількість учасників формувального експерименту зазначали, що стали набагато частіше спілкуватися зі своїми одногруп-

никами-іноземцями навіть поза навчальним процесом.

Підхід щодо збагачення змісту навчання спеціально організованими видами діяльності, які сприяють задоволенню пізнавальних потреб суб'єктів навчання, використанню іноземної мови як «засобу» отримання необхідної цікавої інформації, обміну враженнями та думками, виявився доволі ефективним. Він сприяв формуванню студентського колективу, що є особливо актуальним для перших років навчання. Результати спостережень та анкетування виявили поліпшення становлення професійних якостей у результаті засвоєння загальноосвітніх умінь, що починалися з таких елементарних, як вміння уважно слухати, сприймати почуте, читати та розуміти прочитане, зрозуміло та грамотно висловлювати свої думки усно та письмово, працювати в команді тощо.

Перспективи подальших досліджень.

Доцільним вбачається розробка додаткових спеціальних навчальних курсів із іноземної мови та посібників, які не будуть обмежуватись лише засвоєнням граматики та вивченням певної кількості лексичних одиниць, а будуть спрямовані зокрема на розвиток міжкультурної компетенції. Спираючись на відповідний аналіз особливостей психічного розвитку в студентському віці та різноманітні шляхи реалізації особистісно-зорієнтованого навчання у багатокультурних за складом групах доцільно розробляти програми розвитку

полікультурної компетенції особистості також в рамках інших навчальних дисциплін. Для прикладу, це можуть бути предмети загальноосвітнього напрямку: історія, культурологія, психологія, релігієзнавство, філософія тощо.

Цікавим вбачається врахування досвіду закордонних вузів у роботі з іноземними студентами в цілому, що передбачає проведення більш неформальних видів діяльності, які сприяють усвідомленню та становленню суб'єктів навчання як «громадян світу». Поступове заохочення студентів до самостійної роботи та забезпечення становлення індивідуальності в умовах її «самотворення» в процесі сумісної, колективної діяльності є доволі важливим. Вищезрозглянута програма розвитку полікультурної компетенції особистості була розроблена з урахуванням вектору руху від статичного уявлення про людину до динамічного, від вивчення її у вигляді ізольованої істоти до усвідомлення її нерозривного зв'язку зі світом, в якому відбувається її життєдіяльність.

Перелік використаних джерел:

1. Лушин П. В. Формирование нового образовательного пространства: из опыта инновационной работы / П.В. Лушин // Наука і освіта. - № 6-7, 2004.- С. 155-157.
2. Про вивчення іноземних мов у 2010/2011 навчальному році. Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України // Іноземні мови в навчальних закладах: наук.-метод. журнал.- К.: Педагогічна преса, 2010. – № 4 (44). – С. 10-17.
3. Психологічні особливості культур: Навч. посіб. /

© Шаркова С. Ф.

[Е.Л. Носенко, Л.І.Байсара, Т.Ю. Введенська та ін.].– Дніпропетровськ:РВВ ДНУ, 2007.– 84с.

4. Чорний Є. В. Психологічне моделювання полікультурної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Є.В. Чорний; Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2013. – 40с.

5. Шаркова С.Ф. Психологічні особливості організації навчання іноземної мови в полікультурних групах студентів: Дис. ...канд. психол. наук: 19.00.07/ Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Київ, 2015. – 225 с.

6. Chistolini S. Pedagogues in the Transcultural Context. Appreciation of Cultures and Common Values in Europe/ Chistolini S.// Proceedings From the International Conference [«Citizenship-Multiculturalism-Cosmopolitanism»], (3-4 November 2007, Nicosia) / University of Cyprus. – Nicosia, 2009. – PP. 75-84.

7. *Developing* intercultural competence in practice / Byram M., Nichols A., Stevens D.– Clevedon, GBR: Multilingual Matters Ltd. –2001. – 106p.

8. Jindra S. Let's Explore Diversity Together/ Jindra S. // Abstracts of the XI Biennial TEA Conference [The Vienna Connexion 2010], (23-25 April 2010, Vienna). – Vienna, Austria. – P. 18.

9. Lim H.-Y. Culture, Attributions, and Language Anxiety / Lim H.-Y. // Applied Language Learning. – 2009. – Vol. 19. – №1-2. –PP. 29-52.

10. Mader J., Camerer R. International English and the Training of Intercultural Communicative Competence / Mader J., Camerer R.// Intercultural Journal. – 2010. – Vol.9. – №12. – PP. 2-21.

11. Sharkova N. A university course: discussing the ways for better design // Open Education 2030. Contribution to the JRC-IPTS. Vision Papers. Part III: Higher Education, 2013. P. 173-176. http://is.jrc.ec.europa.eu/pages/EAP/documents/All_OE2030_HE_v%204_author%20revised_OK.pdf#!

References (Transliteration):

1. Lushyn P. V. Formirovaniye novogo obrazovatel'nogo prostranstva: iz opyta innovatsionnoj raboty / P.V.Lushyn // Nauka i osvita. - № 6-7, 2004.- P. 155-157.

2. *Pro* vyvchennya inozemnyh mov u 2010/2011 navchal'nomu rotsi. Metodychni rekomendatsiyi Ministerstva osviti i nauky Ukrainy// Inozemni movy v navchal'nyh zakladah: naukovo-metodychnyj zhurnal.-K.: Pedagogichna presa, 2010. - № 4 (44). – PP. 10-17.

3. *Psychologichni* osoblyvosti kultur: Navchal. posibnyk/ [E.L. Nosenko, L.I.Baisara, T.Yu. Vvedens'ka].– Dnipropetrovs'k: RVV DNU, 2007.– 84p.

4. Chorniy Ye. V. Psychologichne modelyuvannya polikul'turnoyi osvity: avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya doctora psyhol. nauk: spec. 19.00.07 «Pedagogichna ta vikova psykhologiya» / Ye.V. Chorniy; Pivdenoukrayinsky natsionalny ped. univer. imeni K. D. Ushyns'kogo. – Odesa, 2013. – 40p.

5. Sharkova S. F. Psychological aspects of foreign language teaching management in multicultural groups at university level: Dissertation for the Candidate degree in psychology, speciality 19.00.07/ H.S. Kostyuk Institute of Psychology NAES of Ukraine, Kyiv, 2015. – 225 p.

6. Chistolini S. Pedagogues in the Transcultural Context. Appreciation of Cultures and Common Values in Europe/ Chistolini S.// Proceedings From the International Conference [«Citizenship-Multiculturalism-Cosmopolitanism»], (3-4 November 2007, Nicosia) / University of Cyprus. – Nicosia, 2009. – PP. 75-84.

7. *Developing* intercultural competence in practice / Byram M., Nichols A., Stevens D.– Clevedon, GBR: Multilingual Matters Ltd. –2001. – 106p.

8. Jindra S. Let's Explore Diversity Together/ Jindra S. // Abstracts of the XI Biennial TEA Conference [The Vienna Connexion 2010], (23-25 April 2010, Vienna). – Vienna, Austria. – P. 18.

9. Lim H.-Y. Culture, Attributions, and Language Anxiety / Lim H.-Y. // Applied Language Learning. – 2009. – Vol. 19. – №1-2. –PP. 29-52.

© Шаркова С. Ф.

10. Mader J., Camerer R. International English and the Training of Intercultural Communicative Competence / Mader J., Camerer R.// Intercultural Journal. – 2010. – Vol.9. – №12. – PP. 2-21.

11. Sharkova N. A university course: discussing the ways for better design // Open Education 2030. Contribution to the JRC-IPTS. Vision Papers. Part III: Higher Education, 2013. P. 173-176. http://is.jrc.ec.europa.eu/pages/EAP/documents/All_OE2030_HE_v%204_author%20revised_OK.pdf#!

Sharkova Svitlana

PhD in Educational and Developmental Psychology, Associate Professor of the Department of Translation and Foreign Languages in National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnipro (Ukraine)

EVALUATION OF THE QUALITY OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN TERMS OF MULTICULTURAL EDUCATION

ABSTRACT

Issues regarding the quality of foreign language teaching and the results of foreign language acquisition have been analyzed. It has been suggested to accept multicultural student group as a linguistic environment for foreign language acquisition when communication is achieved through personal interaction by means of the language which is studied. It has been shown that the language teaching needs to broaden its horizons beyond the narrowly linguistic. A starting point for any intercultural training, much like interpersonal learning, is to consider student's own culture and how other people perceive it. Practical suggestions on how teachers can create activities to develop those skills for second language acquisition have been offered. The range of activities

that increase students' sociocultural awareness have been introduced. The effect of intercultural-sensitivity training has been proved. According to the survey the students from control groups pointed out that their best developed skill in the end of the course is "listening" and the worst developed skill is "teamwork". At the same time the opposite tendencies were reflected in estimations of the participants from experimental groups. The role of other language skills ("speaking", "better comprehension of the material") has been also evaluated. It has been revealed that in experimental groups there are positive changes in motivation of students. All results of the study have been measured with mathematical methods.

The analysis of pre-test and post-test data during Grammar check has revealed no significant changes in control groups. However, in experimental groups Grammar Test score has changed from 12.26 to 15.76 in the end of the course which is considered to be significant due to the values for Student's t-distributions.

In terms of pilot research study it has been discovered that the implementation of such intercultural-sensitivity training is not that beneficial when the group is comprised just of Ukrainian or Russian speaking students, unless other foreigners are invited to a range of classes. Forming multicultural groups with representatives who speak different languages has become one of highly influential factors. In this case, new linguistic environment is created to exchange information. Meanwhile, the further development of English

© Шаркова С. Ф.

language teaching strategies should be encouraged, especially in terms of multicultural education.

Key words: foreign language teaching, multicultural student group, language skills, intercultural competence, psychosocial development, the level of satisfaction with foreign language classes.

Шаркова Светлана Фёдоровна

Кандидат психологических наук, доцент кафедры перевода и иностранных языков Национальной металлургической академии Украины, г. Днепр (Украина)

ИССЛЕДОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В ПОЛИКУЛЬТУРНЫХ ГРУППАХ СТУ- ДЕНТОВ

Аннотация. В статье анализируется вопрос эффективности усвоения иностранного языка в рамках мультикультурного образования. Впервые поликультурная группа студентов рассматривается в качестве модели реальной языковой среды. Установлена целесообразность внедрения разных видов познавательной и развивающей деятельности, которая помогает учащимся понять особенности разных культур. Автором предложена программа развития межкультурной компетенции личности в процессе обучения иностранному языку. Студентам предлагалось подготовить ряд презентаций, освещающих интересные факты истории своей страны, культуры, архитектуры. Дополнительно были задействованы элементы изобразительного искусства, прослушивание музыкальных произведений с целью обогаще-

ния аффективной сферы учащихся, что вело к обогащению палитры эмоций и чувств. Вместе со студентами разрабатывались задания на сопоставление перевода пословиц. На продвинутом уровне проводились обсуждения особенностей поведения у представителей разных культур, проявления их отношения ко времени, пространству, работе. Рассмотрен характер влияния разнообразных методических приёмов на эффективность усвоения иностранного языка. В частности по результатам проведённых наблюдений и анкетирования заметны постепенные изменения в уровне заинтересованности студентов к изучению данной учебной дисциплины. Лучшие показатели были свойственны для участников формирующего эксперимента.

Тем не менее, по результатам пилотного исследования было установлено, что данная программа развития межкультурной компетенции не является столь эффективной, если группа состоит только из украино- или русскоговорящих учащихся. Необходимым условием формирования поликультурной группы студентов является привлечение представителей разных культур и стран, говорящих на разных языках. В этом случае обмен информацией происходит в создающейся на занятии языковой среде.

Безусловно, важным остаётся проведение дальнейших исследований и усовершенствование стратегий обучения иностранному языку, особенно в поликультурных группах

© Шаркова С. Ф.

студентів.

Ключевые слова: обучение иностранному языку, поликультурная группа студентов, языковые навыки, межкультурная компетенция, психосоциальное развитие, уровень удовлетворённости занятиями по иностранному языку.

Дата отримання статті: 06.07.2018

Дата рекомендації до друку: 15.07.2018

Дата оприлюднення: 02.08.2018

Наукове видання

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧАСОПИС

Збірник наукових праць

№ 7 (17) / 2018

(українською, російською, англійською мовами)

за редакцією *Максименка С. Д.*

Технічний редактор С. С. Клімовський

Комп'ютерна верстка Т.І. Мельничук

Коректор С.С. Клімовський

Обкладинка А. Бобровницька

Редакційна колегія може не розділяти думку авторів.

За достовірність поданих до друку матеріалів відповідальність несуть автори. Редакційна колегія залишає за собою право наукового редагування.

Передрук матеріалів можливий за погодженням з редакцією та авторами наукових праць.

Електронне видання: <http://ua.appsyjournal.com/>

Автор логотипу — Віктор Кириченко

Підп. до друку 02.08.2018.

Тираж: 150 екземплярів.

Адреса редакції: 01033, Україна, місто Київ, вулиця Паньківська, будинок 2.